

14.5.2023

TEM/TTM
Nico Steiner

Työlainsäädännön kehittämisen yleinen tilanne

Työlainsäädäntöjaoston pyynnöstä alla kuvausta työlainsäädännön tilasta ja tiedossa olevista kehittämistarpeista (ml. Suomen kansainvälisistä sitoumuksista johtuvat säädöshanketarpeet).

TEM:n toimialaan kuuluvan työelämän sääntelyn yleiskuva

Työ- ja elinkeinoministeriön toimialalle kuuluu työelämän sääntely. Tämä koostuu kaiken kaikkiaan liki neljästäkymmenestä laista ja asetuksesta. Työelämän peruslakeja ovat työsopimuslaki, työehtosopimuslaki, työaikalaki, vuosilomalaki ja yhteistoimintalaki.

Työsopimuslaki on työelämän laeista olennaisin, eikä siihen näkemyksemme mukaan liity merkittäviä säädöshuoltoon tai lain toimivuuteen kohdistuvia muutostarpeita. Työaikalain ja yhteistoimintalain osalta on hiljattain toteutettu kokonaisuudistukset.

Kollektiiviseen sopimusjärjestelmään liittyvä lainsäädäntö on suhteellisen ikääntynyttä. Työehtosopimuslaki on vuodelta 1946 ja laki työriitojen sovittelusta on vuodelta 1962. Vaikka sopimusjärjestelmässä on tapahtunut muutoksia, lakeihin on tehty suhteellisen vähän muutoksia. Tämä puoltaa sen tarkastelemista, vastaako lainsäädäntö edelleen täysimääräisesti työelämän tarpeita. Laajassa mielessä tarkastelussa voisivat olla esimerkiksi työrauhakysymykset, sovittelutoiminta ja paikallisen sopimisen kysymykset (ml. henkilöstön edustusta koskevat kysymykset).

Työelämän väärinkäytöksiin on syytä kiinnittää huomiota. Työperäistä hyväksikäyttöä esiintyy monilla aloilla ja tämän torjunta edellyttää poikkihallinnollista lähestymistapaa. Luultavasti ilmiön ratkaiseminen vaatii myös useita toimenpiteitä, joista osa voisi vaatia lainmuutoksia myös työelämän sääntelyyn.

Vuosilomalain haasteet liittyvät lain vaikeaselkoisuuteen sekä siihen, että laki rakentuu EU-sääntelyn kannalta hieman erilaiseen vuosiloman ansaintalogiikkaan. Tämä muodostaa ajoittain haasteita lain yhteensopivuuteen EU-sääntelyn kanssa.

Työoikeudellisiin kanneaikoihin liittyy epäselvyyksiä. Korkein oikeus ja työtuomioistuimet ovat antaneet toisiinsa nähden ristiriitaiset ratkaisut työaikalaitännäisten saatavien kanneajasta. Oikeustila on siten epäselvä ja asian ratkaiseminen vaatisi lainsäädäntötoimia. Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on katsonut (TyVM 17/2018 vp), että työoikeudellisten saatavien kanneaikaa ja vanhenemisajaa koskevia säännöksiä on perusteltua selvittää kolmikantaisesti laajasti.

Opintovapaalaki vaatisi kokonaisuudistuksen. Muutostarpeet liittyvät työmarkkinoilla ja koulutusjärjestelmässä tapahtuneisiin muutoksiin ja toisaalta säädöshuoltoon, erityisesti sääntelyn selkeyteen ja perustuslain vaatimuksiin lain tasolla säätämisestä. Voimassa oleva laki tuli voimaan vuonna 1980.

Nuorista työntekijöistä annettuun lakiin vuodelta 1994 sisältyy eräitä säädöshuoltotarpeita. Lisäksi palkkaturvalainsäädännön kehittämistä olisi suotavaa jatkaa. Lakiin liittyy eräitä kehittämistarpeita, joista osaa myös eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pitänyt tarpeellisina (TyVM 10/2022 vp).

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on todennut niin ikään rikostaustalain osalta (TyVM 6/2021 vp), että lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä koskevaan lainsäädäntöön liittyy laajempia selvittämistä ja arviointitarpeita.

Suomen kansainvälisistä sitoumuksista johtuvat säädöshanketarpeet

Lisäksi EU- tai KV-sitoumuksista aiheutuu joitakin työelämän lainsäädännön muutostarpeita.

- Merityötä koskevan yleissopimuksen ohjeistoon tehtyjen muutosten hyväksyminen ja täytäntöönpano. Sisältää muutoksia merityölainsäädäntöön. HE olisi tarve antaa keväällä 2024.
- Lähetetyistä työntekijöistä annetun lain tarkennukset täytäntöönpanodirektiiviin liittyen. Viireillä rikkomusmenettely. Lainsäädännöllä korjataan direktiivin täytäntöönpanoon liittyvät puutteet. HE olisi tarve antaa syksyllä 2023.
- Vähimmäispalkkadiirektiivin täytäntöönpano. HE olisi tarve antaa keväällä 2024.
- Palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpano. Aiheuttaa työlainsäädäntöön muutoksia. Saattaa olla STM:n vetämä hanke, johon TEM osallistuu. HE olisi tarve antaa todennäköisesti syksyllä 2025.
- Alustatyötä koskevan direktiivin täytäntöönpano. Direktiivi on tällä hetkellä valmistelussa. Jos tulee voimaan, täytäntöönpanohanke toteutuisi alkavalla hallituskaudella.